

Sygn. akt I UK 154/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca)

SSN Roman Kuczyński

w sprawie z odwołania A. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o rentę z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 listopada 2007 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 23 listopada 2006 r., sygn. akt [...]

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia września 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił przyznania wnioskodawcy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wobec niestwierdzenia takiej niezdolności.

Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 14 marca 2005 r. [...]. Sąd ustalił, że wnioskodawca od 1 czerwca 1973 r. do 11 lipca 2001 r. pracował w kopalni jako górnik i ślusarz pod ziemią oraz sortowniczy i płuczkarz na powierzchni. Z pierwszym wnioskiem o rentę wystąpił w dniu 15 listopada 2001 r., którego to prawa mu odmówiono z powodu braku niezdolności do pracy. Odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 14 maja 2002 r. a Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 października 2003 r. oddalił jego apelację. Z kolejnym wnioskiem o rentę wnioskodawca wystąpił w dniu 5 marca 2004 r. Ostatnim okresem mającym znaczenie przy ocenie uprawnień do renty było pobieranie zasiłku chorobowego do dnia 19 stycznia 2002 r. Aby uzyskać prawo do tego świadczenia wnioskodawca musiałby stać się niezdolnym do pracy do dnia 18 lipca 2003 r. W celu wyjaśnienia, czy wnioskodawca spełnia wymagane warunki Sąd przeprowadził dowód z opinii biegłych lekarzy specjalistów z zakresu neurologii i laryngologii. Pierwszy z biegłych rozpoznał u wnioskodawcy zawroty głowy układowe i szумы uszne, zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa szyjnego bez ucisku struktur nerwowych oraz niedosłuch ucha prawego. W jego ocenie schorzenia te nie powodują niezdolności do pracy zarówno w dacie badania jak i w dniu 18 lipca 2003 r. Biegły laryngolog stwierdził u wnioskodawcy prawostronny odbiorczy ubytek słuchu przy lewostronnie zachowanej wydolności. Jego zdaniem wnioskodawca może nadal pracować pod ziemią w odpowiednich warunkach poza ruchem i poza normatywnym hałasem. Nie jest natomiast zdolny do pracy pod ziemią na ogólnym górniczym rynku pracy. Sąd podzielił opinie biegłych przy uwzględnieniu opinii biegłego laryngologa wydanej w poprzedniej sprawie w kwietniu 2002 r. W opinii tej biegły stwierdził, że wnioskodawca może pracować zgodnie z kwalifikacjami poza pracą w szybach, poza przodkiem i poza ruchem. W poprzednim postępowaniu Sąd Apelacyjny stwierdził, że niemożność pracy w szybach nie dyskwalifikuje wnioskodawcy do pracy pod ziemią. Takie twierdzenia były również uprawnione na dzień 18 lipca 2003 r. Stan kliniczny wnioskodawcy od tej daty do chwili obecnej nie zmienił się. W świetle opinii biegłych wnioskodawca jest zdolny do pracy i był do niej zdolny na dzień 18 lipca 2003 r.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 23 lipca 2006 r. oddalił apelację. Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe ustalenia Sądu pierwszej instancji oraz jego wnioski. Z opinii biegłego laryngologa wynika, że wnioskodawca mógłby nadal pracować pod ziemią w odpowiednich warunkach (do prawostronnego niedosłuchu jest zaadaptowany od lat 80-tych). Jednakże z uwagi na likwidację dotychczasowego zakładu pracy oraz wywiad neurologiczny nie jest on zdolny do pracy pod ziemią na ogólnym górniczym rynku pracy. Opinia ta nie daje podstawy do przyjęcia, że wnioskodawca jest niezdolny do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Ma on wykształcenie zawodowe i wyuczony zawód górnika i w zawodzie tym pracował pod ziemią w latach 1973 – 1974 oraz 1988 – 2001. Wykonywał jednak również pracę na powierzchni w latach 1974 – 1976 i 1978 – 1988 jako cieśla, sortowniczy i płuczkarz. Jego kwalifikacji nie można zatem wyłącznie odnosić do pracy pod ziemią. Wykonywał ją wprawdzie przez około 14 lat, ale przez 12 lat pracował na powierzchni kopalni. Kwalifikacje należy zatem odnosić do pracy fizycznej, a do takiej (nie wyłączając pracy pod ziemią z pewnymi ograniczeniami) jest zdolny. Prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawca nie utracił w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji w rozumieniu art. 12 ust. 3 powołanej ustawy.

Od tego wyroku wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną i opierając ją na podstawie naruszenie przepisów postępowania – art. 233 § 1 k.p.c. „na skutek dokonania przez Sąd Apelacyjny z naruszeniem reguł omawianych w tym przepisie oceny dowodów z opinii biegłych lekarzy” – oraz na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 1 i 3 , art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu skargi podniósł, że Sąd Apelacyjny oceniając niezdolność do pracy wnioskodawcy przy uwzględnieniu naruszenia sprawności organizmu i możliwości zdrowotnych podjęcia pracy dokonał błędnej wykładni powołanych przepisów. Ograniczenie ze

względu na stan zdrowia możliwości wykonywania pracy zgodnej z kwalifikacjami do stanowisk pracy w warunkach zapewniających wyeliminowanie szkodliwego wpływu czynników zewnętrznych występujących normalnie w tego rodzaju pracy, oznacza utratę zdolności do pracy w znacznym stopniu w rozumieniu art. 12 ust. 3 powołanej ustawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 403/02 – OSNP 2004 nr 12, poz. 214). Niewątpliwie wnioskodawca posiada wyuczony zawód (kwalifikacje górnika). Skoro zatem nie jest zdolny do wykonywania pracy jako górnik na wszystkich stanowiskach dotychczas zajmowanych pod ziemią, a pracę pod ziemią może wykonywać tylko przy zapewnieniu specjalnych warunków, to jest poza ruchem, poza ponadnormatywnym hałasem, to winien on zostać uznany za częściowo niezdolnego do pracy. Ograniczenia co do rodzaju pracy spowodowane są bowiem stopniem naruszenia sprawności organizmu. „Zakwestionowaniu podlega oparcie się przez Sąd w znacznej mierze na opinii biegłego laryngologa wydanej w sprawie prawomocnie już zakończonej, mimo sformułowania odmiennych dodatkowych wniosków wydanych przez biegłego tej specjalności w obecnym postępowaniu po przeprowadzonych ponownie badaniach”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje. Bezzasadny jest zarzut naruszenia przepisów postępowania w sytuacji, gdy wskazuje się jako naruszony tylko jeden przepis – art. 233 k.p.c., a uchybienie ma polegać na niezastosowaniu określonych w tym przepisie reguł oceny dowodów. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Skoro zarzut nie może być podstawą skargi, nie podlega on rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy.

W zakresie drugiej podstawy skargi zarzut dotyczy błędnej wykładni art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten wymienia trzy warunki, od spełnienia których uzależnione jest prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Jednym z tych warunków jest niezdolność do pracy. Odmowa przyznania prawa do renty nie jest wynikiem błędnej wykładni tego przepisu w sytuacji, gdy zostało ustalone, że warunek niezdolności do pracy nie został spełniony. Podstawa skargi kasacyjnej została sformułowana niewłaściwie, gdyż z uzasadnienia skargi

wynika, że zarzut dotyczy błędnej wykładni art. 12 ust. 1 powołanej ustawy, w którym zawarta jest definicja niezdolności do pracy. Zarzut ten podlega rozpoznaniu, gdyż przepis ten został wskazany przy przytoczeniu podstaw kasacyjnych.

Przepis art. 12 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach stanowi, że niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Według twierdzeń skarżącego jego naruszenie sprawności organizmu spowodowało częściową niezdolność do pracy. Definicja częściowej niezdolności do pracy zawarta jest w art. 12 ust. 3, który stanowi, że częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Niezdolność do pracy w rozumieniu powołanych przepisów występuje wówczas, gdy zmiany chorobowe spowodowały utratę w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami a ewentualne przekwalifikowanie nie rokuje przywrócenia zdolności do pracy. Utrata zdolności wykonywania pracy zgodnej z kwalifikacjami oznacza niezdolność do wykonywania pracy, do której pracownik ma kwalifikacje mimo zachowania zdolności do wykonywania pracy nie wymagającej takich kwalifikacji. W przepisie art. 12 ust. 3 użyte jest określenie „pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji”, co nie jest równoznaczne z pracą na dotychczasowym stanowisku. Przeciwwskazania zdrowotne do pracy na ostatnio zajmowanym stanowisku nie są podstawą do uznania osoby ubiegającej się o rentę za niezdolną do pracy, jeżeli pracą zgodną z kwalifikacjami może wykonywać bez ograniczeń na innych stanowiskach pracy. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 listopada 2000 r., II UKN 99/00 (OSNP i US 2002 nr 14, poz. 340) stwierdzając, że brak możliwości wykonywania pracy dotychczasowej nie jest wystarczający do stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy w sytuacji, gdy jest możliwe podjęcie innej pracy w tym samym zawodzie bez przekwalifikowania lub przy pozytywnym rokowaniu co do możliwości przekwalifikowania zawodowego. Taka sytuacja występuje w przypadku wnioskodawcy, który ma kwalifikacje do wykonywania pracy fizycznej a stan jego zdrowia pozwala mu na wykonywanie pracy fizycznej także w górnictwie.

Ograniczenia dotyczą tylko pewnych, nielicznych stanowisk pracy. Wobec niewielkich ograniczeń nie można mówić o utracie zdolności do pracy w znacznym stopniu.

Powołane w skardze kasacyjnej orzeczenie Sądu Najwyższego dotyczy sytuacji, w której zmiany chorobowe są tego rodzaju, że praca zgodna z kwalifikacjami może być wykonywana tylko na specjalnie dostosowanym do stanu zdrowia stanowisku pracy a nie w warunkach, w jakich normalnie praca tego rodzaju jest wykonywana. W takim przypadku można mówić o utracie zdolności do pracy w znacznym stopniu. Podobnego stanu faktycznego dotyczy wyrok z dnia 8 maja 2007 r., II UK 192 (niepublikowany), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że osoba, której stopień naruszenia sprawności organizmu pozwala na wykonywanie pracy jedynie na specjalnych stanowiskach przeznaczonych dla osób nie w pełni sprawnych, jest częściowo niezdolna do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach. W wyrokach z dnia 15 września 2006 r., I UK 103/06 (OSNP 2007 nr 17-18, poz. 261) oraz z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 153/05 (OSNP 2007 nr 1-2, poz. 27) Sąd Najwyższy uznawał za częściowo niezdolne do pracy osoby, które utraciły zdolność do pracy zgodnej z kwalifikacjami przy zachowaniu zdolności do pracy niżej kwalifikowanej lub niewymagającej kwalifikacji. Opisane sytuacje nie występują w przypadku wnioskodawcy, dla którego nie jest wymagane utworzenie stanowiska pracy odpowiedniego do jego stanu zdrowia, gdyż może on wykonywać pracę zgodną z kwalifikacjami na wszystkich stanowiskach wymagających pracy fizycznej z nielicznymi tylko wyjątkami. Pracę tę może wykonywać zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami, gdyż nie ma on wyższych kwalifikacji niż takie, które wystarczają jedynie do wykonywania pracy fizycznej.

Odniesienie się przez Sąd Apelacyjny do ustaleń dokonanych w poprzednim postępowaniu dotyczy kwestii podniesionej w uzasadnieniu skargi kasacyjnej lecz nieobjętej jej podstawami. Prawomocny wyrok, którym stwierdzono niespełnienie warunków wymaganych do uzyskania prawa do renty, w tym warunek niezdolności do pracy, ma powagę rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c. Ma to ten skutek, że w postępowaniu toczącym się na skutek ponownego wniosku o rentę ubiegający się o to świadczenie musi wykazać, że wymagane warunki spełnił po wydaniu wyroku orzekającego co do istoty sprawy. Prawomocny

wyrok przesądza bowiem fakt, że przed jego wydaniem wnioskodawca nie był niezdolny do pracy. Sąd Apelacyjny skonfrontował opinie biegłych wydane w niniejszym i obecnym postępowaniu i stwierdził, że stan zdrowia wnioskodawcy nie uległ istotnej zmianie, gdyż istniały takie same przeciwwskazania. Wobec takich ustaleń także z uwagi na powagę rzeczy osądzonej nie można było przyjąć, że wnioskodawca spełnia określony w art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach warunek niezdolności do pracy.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.